

POZNATKY Z ROZVOJE VOJENSKÉHO UMĚNÍ V LOKÁLNÍCH VÁLKÁCH

Po druhé světové válce snad nebylo ani jednoho roku, aby se imperialistické velmoci nepokusily cestou „protipovstaleckých operací“ a zejména lokálních válek podrobit si některý národ a bránit rozmachu národně osvobozenického hnutí.

Termín **lokální válka** se používá pro označování takových válek, které nemají velký rozmach a jsou vedeny na vymezeném — lokalizovaném geografickém prostoru a omezené je i použití prostředků vedení ozbrojeného zápasu. Označení lokální válka má přirozeně širší obsah a pro její konkrétní hodnocení je třeba zkoumat i sociálně politické aspekty a určit její politický obsah. Z široké škály přístupů k lokálním válkám zobecním hlavní poznatky z oblasti vojenského umění.

Z vojenského hlediska, podle charakteru bojové činnosti, jsou lokální války navzájem odlišné. Je to dáno zvláštností terénu (hory, džungle, pouště atd.), specifikou, počteností a kvalitou národně osvobozenických armád, použitím sil a prostředků vojsky agresorů, což má všechno vliv na způsob a formy vedení ozbrojeného zápasu. Přes tuto specifičnost je možné zobecnit zkušenosti z bojové činnosti, použití druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. Tyto zkušenosti mají daleko širší význam a přispívají k rozšíření vojenských znalostí důstojnického sboru.

Podle způsobů bojové činnosti je možné lokální války rozdělit do dvou skupin. Do **první** patří takové, kterých se na obou stranách zúčastnily pravidelné ozbrojené síly a v nichž geografické podmínky válčiště dovolily využít značného množství vojsk, všech druhů výzbroje a bojové techniky (např. korejská válka, arabsko-izraelské války). V nich se zřetelně projevil frontový boj. Válečná činnost měla rysy operací a bojů, které se svým charakterem a způsoby přibližovaly operacím a bojům ve druhé světové válce.

Lokální války **druhé** skupiny se vyznačo-

valy tím, že válečná činnost probíhala ve specifických podmínkách válčiště — džungle, pouště. Na straně agresora bojovaly pravidelné ozbrojené síly a u napadeného zpravidla narychlo zformované vojenské součásti a partyzánské oddíly (např. Vietnam). V takových válkách nebyly souvislé fronty ani obvyklá uskupení vojsk. Podmínky válčiště vylučovaly zasazení velkých svazů. Boje vedly většinou jednotky a útvary do taktického stupně a k bojům docházelo současně na několika značně od sebe vzdálených územích. Agresor se snažil o rozsáhlou útočnou činnost a používal všech druhů ozbrojených sil a vojsk včetně námořnictva. Obránce se omezil na překvapivé výpady a široký manévr silami.

Poznatky z lokálních válek potvrzují, že na jejich vedení se podílely všechny druhy ozbrojených sil. Jejich podíl a úloha však nebyly ve všech válkách stejné. V prvním poválečném desetiletí jednotlivé druhy ozbrojených sil vycházely převážně ze zkušeností z druhé světové války. I později měly poznatky z této války v lokálních konfliktech své místo, byly však obohaceny o nové poznatky z rozvoje poválečného vojenství. Podstatně vzrostl význam vojenského letectva, námořnictva a vojsk protivzdušné obrany.

Zkušenosti z lokálních válek potvrzují rostoucí úlohu **protivzdušné obrany** ovlivněnou podstatným zvýšením možností těchto zbraní. Hlavním prostředkem boje se vzdušným nepřitelem se staly protiletadlové řízené střely. Svou vysokou efektivností prokázaly např. za arabsko-izraelské války v roce 1973. Dovedné zasazení znemožnilo izraelskému vojenskému velení vybojovat vzdušnou nadvládu. Současně se letectvu obou stran nepodařilo proniknout protivzdušnou obranou.

Všeobecně se konstatuje, že lokální války přispěly nejvíce k obohacení poznatků o **radioelektronickém boji**. Tento druh bojového zabezpečení vedly všechny složky

ozbrojených sil, avšak zvláště aktivně vojsko PVO proti letectvu. Vysoká bojová účinnost PLRS donutila velení letectva některých států, zejména USA, vyzbrojit všechny letouny obrannými radioelektronickými prostředky. V arabsko-izraelské válce v roce 1973 mělo průzkumné prostředky a techniku k umlčení radioelektronických prostředků téměř 30 % izraelských letounů.

V arabsko-izraelských válkách byly nasazeny i pozemní jednotky a útvary radioelektronického vojska. Zjišťovaly umístění radiolokačních stanovišť, míst velení, palebných postavení protiletadlových řízených střel a významnou měrou ztěžovaly jejich činnost. Mimo aktivní rušení rádiového provozu, obsluhy zařízení REB vstupovaly do rádiových sítí a vydávaly falešné příkazy, kterými dezinformovaly arabské velitele. Podle zahraničního tisku se Izraelcům v několika případech dokonce podařilo velet egyptským útvarům a řídit jejich letouny za letu.

Poznátky z radioelektronického boje získané v posledních lokálních válkách jednoznačně ukazují na jeho vzrůstající význam na konečný výsledek války. Není proto náhodné, že většina států, zejména USA, na základě zkušeností z lokálních válek široce modernizovala současné a vyvíjela nové prostředky a pro tento účel vydávala značné finanční náklady.

Mezi závažné poznátky z lokálních válek patří rostoucí význam a úloha **morálního faktoru**. V bojích s morálně nepevným nepřítelem měly osvobozenecké síly převahu, protože bojovaly za spravedlivé cíle, bojovaly na vlastním území, nacházely podporu u svého lidu. Partyzánská válka podporovaná vlastním obyvatelstvem má vždy všelidový charakter. Proti takovým formám nenalezla intervenční vojska dostatečně účinný způsob boje.

Poznátky z lokálních válek dokazují, že hlavní tíhu bojové činnosti nesla **pozemní vojska**, která byla také nejpočetnější a čítala asi 75–90 % celkového počtu ozbrojených sil. Jejich jádrem na straně agresora byly útvary a svazky motorizované pěchoty a tankového vojska, dále se používala námořní pěchota a vzdušné výsadkové vojsko.

V těch lokálních válkách, kde existovala souvislá fronta, se vedení bojové činnosti přibližovalo vojenskému umění z období druhé světové války. **Zkušenosti z vedení útoku potvrdily platnost takových principů vojenského umění, jako je: soustřeďování sil a prostředků na směr hlavního úderu, těsná součinnost jednotlivých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, uskutečňování širokého manévru a mnohé další.**

Pro útočné operace bylo charakteristické vytváření potřebné převahy v živé síle, tancích, dělostřelectvu a zvláště v letectvu; vedení bojové činnosti na široké frontě; používání čelního úderu jako formy operačního manévru s cílem prolomit souvislou linii obrany; umlčování celé hloubky obrany dělostřelectvem a letectvem a rozvíjení úspěchu do hloubky.

Výrazně složitější se stal průlom obrany, což bylo podmíněno kvalitativními změnami v jejím charakteru, zvětšením hustoty protitankových prostředků, zejména množství PTRS a obrněné techniky všeho druhu. Např. v obraně izraelských vojsk na Sinajském poloostrově dosahovala hustota protitankových prostředků a tanků 50 kusů na jeden kilometr fronty.

Zkušenosti z vedení **obran** svědčí o řadě kvalitativně nových prvků. Stala se ještě pevnější a aktivnější v důsledku jejího nasycení tanky, bojovými vozidly pěchoty, samohybným dělostřelectvem a další obrněnou technikou. Vzrostla její palebná síla a protitanková odolnost.

Na pevnost a odolnost obrany měla vliv organizace spolehlivého palebného ničení nepřítelů, rychlé zmaření průlomu a efektivní využívání silných záloh v hloubce obrany.

Aktivnost obrany podstatně zvýšilo použití **vrtníků**. Vznikla možnost rychle manévrovat bojovými vrtníky a **přepařovat** dopravními vrtníky síly a prostředky na ohrožené směry. Problém boje s vrtníky a vrtníkovými výsadky vznikl už ve válce v Koreji. Avšak ve Vietnamu a na Blízkém východě nabyl tento problém ještě výraznějšího forem. To zákonitě vyvolalo nový požadavek na obranu. Dospělo se k závěru, že musí být nejen protivýsadková, ale i protivrtníková.

Ve většině lokálních válek se cíl boje a operací dosahovalo součinností všech druhů pozemních vojsk. K nejdůležitějším palebným prostředkům náleželo **dělostřelectvo**. Za války v Koreji a v arabsko-izraelských válkách i přes hromadné použití letectva bylo dělostřelectvo hlavním prostředkem podpory pěchoty a tanků za útoku i v obraně. V horském a zalesněném terénu se osvědčily zejména houfnice a minomety, v otevřeném terénu především kanóny a protitankové řízené střely. Uplatnilo se rovněž samohybné dělostřelectvo, zejména pro svou mobilitu. Za války ve Vietnamu byl uskutečňován manévr dělostřelectvem vzduchem — do týlu protivníka pomocí vrtníků.

Vysokou efektivnost prokazovaly zejména **PTRS**. Při arabsko-izraelské válce v roce 1973 bylo PTRS zničeno 50 % izraelských tanků na egyptské frontě, přesto, že tvořil

ly pouze 11 % všech egyptských protitankových prostředků. Během této války byly poprvé použity **taktické řízené střely** vybavené hlavicí s konvenční náplní. Byly oceněny jejich vysoké ničivé účinky.

Přesto, že mnohé lokální války probíhaly v obtížných terénních podmínkách, byly v širokém měřítku používány tanky.

Tankové jednotky plnily různé úkoly: vedly průzkum, podporovaly útok pěších a motorizovaných jednotek, zúčastňovaly se v součinnosti s pěchotou pročesávání terénu, pronásledovaly odcházejícího nebo ustupujícího protivníka, doprovázely proudy vojsk na přesunech atd. Při útoku v džungli postupovaly tanky na čele pěchoty, pokud jim nehrozily protitankové prostředky. Tato taktika snižovala ztráty pěších jednotek od protipěchotních min a různých létek. Často se rovněž tanky používaly k čelnímu poutání pěchoty nepřítel, zatímco pěší jednotky současně vykonávaly obejití a obchvat jeho odkrytých boků.

Tanky představovaly velmi efektivní prostředek pro noční boj. V obranných bojích byly vybaveny infraprístroji a světlomety. Při bojové činnosti ve městech byly využívány v malých skupinách v těsné součinnosti s pěchotou, dělostřelectvem, vojskovým letectvem a ženijními jednotkami.

Tankový terén umožňoval jejich použití ve větším rozsahu. Zvláště početné bylo jejich zasazení v poslední arabsko-izraelské válce. Nejeftektivnější využití tanků bylo při rozvíjení úspěchu na směru hlavního úderu v útoku, v protiztečích a protiúderech v obraně. V této válce použili Izraelci **operační skupiny** složené ze 3 až 4 obrněných, 1 až 2 mechanizovaných brigád, 6 až 8 oddílů samohybného dělostřelectva, praporu PTRS, útvarů a jednotek PVO a ženijního vojska. Pěchota se přepravovala na obrněných transportérech, jen výjimečně byla jako tankový výsadek.

Složení operačních skupin umožňovalo vést samostatnou činnost, útočit ve vysokém tempu a dosahovat stanovených cílů. Tyto skupiny byly podporovány taktickým letectvem.

Použití tanků v arabských armádách bylo hodnoceno kriticky a s výhradami. To proto, že nebyly efektivně využívány na taktickém ani operačním stupni. Nedocházelo k jejich soustřeďování na směrech hlavního úderu, ale působily společně s pěchotou v celé šířce fronty. Tankové divize byly přidělovány po brigádách pěším divizím. Místo použití tanků k rozvíjení úspěchu v hloubce, jak to praktikovala Sovětská armáda za Velké vlastenecké války v podobě rychlých skupin, byly u arabských armád zasazovány v prvním sledu a měly

prolamovat nepřátelské postavení.

Lokální války potvrdily velký význam vedení **průzkumu** všeho druhu. Vyhodnocování bojové činnosti ukázalo, že chyby a nedostatky ve vedení průzkumu měly dalekosáhlé důsledky, často i takové, že nebyly splněny úkoly a cíle v boji a operaci. Také operační a taktické **maskování** se projevilo jako důležitý prostředek zabezpečení utajení, dosažení překvapení a klamání protivníka o zámyslech a plánech bojové činnosti.

Poznatky z lokálních válek měly a mají podstatný vliv i na rozvoj teorie bojového použití pozemního vojska. Byly potvrzeny hlavní principy vojenského umění, prověřené již v průběhu druhé světové války, ale lokální války přinesly také řadu nových poznatků. Mezi ně patří např. i vytváření malých tankových skupin, tvořených 5 až 10 tanky a motorizovanou pěchotou. Jejich posláním bylo postupovat před bojovou sestavou hlavních sil, zjišťovat slabá místa nepřátelské obrany a v součinnosti s taktickými vrtulníkovými výsadeky ničit palebná postavení protiletadlových řízených střel.

Významnou úlohu v lokálních válkách plnilo vojenské **letectvo**. To potvrzuji zkušenosti jak z lokálních válek, tak i z vojenských konfliktů, jako např. britsko-argentinského v roce 1982, ozbrojené agrese Izraele proti Libanonu a dalších.

Zejména v britsko-argentinském vojenském konfliktu byly získány značné zkušenosti z použití letectva u obou válečných stran. Letectvo vedlo úderý jak na pozemní, tak i na hladinové cíle, zabezpečovalo protivzdušnou a protiponorkovou obranu hladinových plavidel a PVO vojsk a objektů. Poskytovalo leteckou podporu námořním a vzdušným výsadekům a vedlo vzdušný průzkum. Hlavním způsobem bojové činnosti byly postupné úderý dvojicemi a roji letounů.

Rovněž vrtulníky působily ve dvojicích a osádky odpalovaly řízené střely proti námořním cílům ze vzdálenosti 12 až 15 km.

Útoky argentinského letectva z minimálních výšek umožňovaly snadší pronikání britskou PVO a v některých případech i přesnější zásahy, na druhé straně však byla jejich účinnost snižována nesprávně seřízenými zapalovači u leteckých pum, takže účinnost pumových útoků činila jen asi kolem 30 %.

Také zkušenosti z izraelské agrese proti Libanonu zdůrazňují úlohu a význam letectva v soudobé válce. Zejména ze strany agresora byla použita nejmodernější bojová technika. Izraelské letectvo bylo řízeno jednotným automatizovaným systémem řízení letectva a PVO, který zabez-

pečoval shromažďování a zpracování průzkumových informací, centralizované řízení bojové činnosti a předávání povělů utajenými spojovacími kanály.

Vysokou účinnost použití moderních leteckých prostředků, zejména řízených střel a pum s přesným navedením na cíl, dokazují i ztráty syrské obrněné techniky z období izraelské agrese proti Libanonu, kdy asi 75 % tanků bylo zničeno izraelským letectvem, 15 % palbou polního dělostřelectva a zbývajících 10 % tanky a PTRS.

Někdy poměrně značné rozdíly v počtech letectva válčících stran ovlivnily i způsoby jeho použití. Měli-li intervenční velkou převahu a proto snadno vybojovali nadvládu ve vzduchu a mohli aktivně i široce používat letectvo, potom se musel slabší obránce zaměřit na použití letectva v systému protivzdušné obrany.

Letectvo plnilo v lokálních válkách různé úkoly, jako např. vybojování nadvlády ve vzduchu, ochromení týlu napadené země, jejího vojenskoeconomického potenciálu, morální rozložení obyvatelstva, ničení vojsk protivníka, podpora vlastních pozemních vojsk, vysazování vzdušných výsadků, vedení vzdušného průzkumu, doprava vojsk a materiálu.

Do bojové sestavy letectva byly začleňovány skupiny ničení protiletadlových kompletů a radiolokátorů. V širokém měřítku se začaly v bojové činnosti používat takové formy, jako protiraketový manévř, demonstrační činnost, využívání malých letových výšek a konfigurace terénu, nové způsoby útoku a další.

Velmi zajímavá a poučná je problematika vybojování nadvlády ve vzduchu, protože její získání mělo rozhodující vliv na průběh bojové činnosti v mnoha lokálních válkách. Za základní úkol se přitom považuje zničení hlavních uskupení vojsk PVO

a poté vedení úderů proti ostatním objektům protivníka. Největší účinnosti při plnění tohoto úkolu se dosahovalo, když bylo letectvo řízeno jednotným systémem řízení s využitím prostředků automatizace a také údajů z paluby létajících středisek řízení a uvědomování.

Důležitá místa zaujímal v činnosti letectva úderý proti objektům v zázemí. Letectvo bylo prostředkem k ničení měst, průmyslových objektů, mostů, komunikací a vodních staveb. Systematickým bombardováním životně důležitých objektů měl být podloměn vojenskoeconomický potenciál napadené země a demoralizováno obyvatelstvo. Tak tomu bylo např. v počátečním období irácko-iránského konfliktu, kdy hlavními cíli iráckého bombardovacího letectva byly velké ekonomické a vojenské objekty v hloubce teritoria Iránu.

K hromadným úderům na důležitá administrativně politická centra, průmyslové komplexy a vojenské objekty se používalo strategické i taktické letectvo, startující z pozemních letišť a z mateřských letadlových lodí, jako např. britské letectvo v britsko-argentinském konfliktu o Falklandské ostrovy.

Značné síly letectva byly vyčleňovány k podpoře bojové činnosti pozemních vojsk. Námořní letectvo se používalo obdobně jako taktické letectvo.

Zkušenosti z posledních válek potvrdily, že je třeba věnovat stále větší pozornost PVO letišť a obraně prostředků PVO v palebných postaveních. Proto se přikročilo k budování odolných železobetonových úkrytů. Ukázalo se rovněž jako nezbytné vytvářet mobilní smíšená uskupení prostředků PVO, odolných proti rádiovému rušení a schopných měnit v krátké době palebná postavení.

Lokální války sloužily agresorům také k prověření kvality a spolehlivosti zbraní a bojové techniky. Na základě získaných zkušeností USA a ostatní členské státy NATO upravují vývoj současných a nových prostředků ozbrojeného zápasu.

Systematický přístup k hodnocení lokálních válek umožňuje zjistit určité tendence ve vývoji výzbroje, organizační struktury jednotlivých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, vojenského umění, přípravy a výcviku vojsk, řízení a velení atd. Na druhé straně však nelze tyto zkušenosti mechanicky přenášet např. na podmínky středoevropského válčičtí a aplikovat je na výstavbu ozbrojených sil vcelku.

Pod tímto zorným úhlem musíme přistupovat ke zkušenostem z lokálních válek. V žádném případě je nemůžeme podceňovat nebo dokonce ignorovat. Lokální války i ozbrojené konflikty mají významný vliv na rozvoj a použití bojové techniky jako tanků, letectva, protiletadlových prostředků, prostředků radioelektronického boje a řady dalších.

Lokální války dávají rovněž řadu poučení politického charakteru. Především se projevuje snaha USA využívat je ke zvyšování mezinárodního napětí a tím i tendence zdůvodňovat svou vojenskou přítomnost v těch oblastech, které považují za zájmové. Nelze ani podcenit nebezpečí přerůstání lokálních válek v celosvětovou válku.